

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ, КАТЕДРА „ГЕОГРАФИЯ НА
ТУРИЗМА”

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на Ива Стефанова Стойкова на тема „Система за управление на околната среда в курортен комплекс Боровец”, за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по научна специалност 01.08.14 „География на рекреацията на туризма”

научен ръководител доц. Д-р Николина Попова

от доц. Д-р Цветан Тончев, професор на Руската международна академия по туризъм, председател на УС на Българската туристическа камара, щатен преподавател във ВМБУ –Ботевград, бивш щатен преподавател в СУ „Св. Св. Климент Охридски”, понастоящем хонорован преподавател, както и хонорован преподавател във ВСУ –Варна

I. Кратки данни за кандидатката за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Ива Стефанова Стойкова е родена в гр. София. През учебната 2002г. записва да се обучава за „магистър” в СУ „Св. Св. Климент Охридски”-геолого-географски факултет, специалност „Туризъм”. През 2003 г. завършва с отличен успех образователно-квалификационна степен „магистър” и защитава магистърска тема „Качество на обслужване на хотелския сектор в България по примера на София Хотел Принцес.

Работила е като експертен сътрудник към 41-то Народно събрание, стажант в Европейска комисия, консултант, ръководител на проект, експерт в туристическа агенция, служител в Шератон София Хотел Балкан, София Хотел Принцес. Така теоретичните познания в областта на хотелиерството са приложени в практиката. За провеждането на редовна процедура по защита на дисертационен труд „Система за управление на околната среда в хотелите в курортен комплекс Боровец”, са представени всички необходими документи и научни материали.

II. Структура на съдържанието; обем, цели; задачи; изследвания и актуалност на дисертационния труд

Съдържанието на дисертационния труд обхваща: уводна част – цел, обект, задачи и предмет на изследването; четири основни части и използвана литература; заключение. Материалът е подреден логически последователно, като започва с методологическите постановки на изследването, анализира развитието на туризма в курортен комплекс Боровец, прави проучвания за нагласата на управляващите хотелите по прилагане системата за управление на околната среда; завършва с изводи в резултат на проучванията; излиза с конкретни предложения за прилагане на системата.

Към дисертационния труд намират място 28 приложения, редица таблици и фигури, пояснения на ползваните абривиатури.

Обемът на дисертационния труд е 166 страници, които са правилно разпределени по количество в отделните части.

Основната цел е насочена към създаване на организация за система за управление на околната среда, като основен фактор за екологично, устойчиво и перспективно развитие на хотелиерството в курортен комплекс Боровец. Тази цел според дисертантката е свързана и с изпълнение на конкретни задачи – проучвания, анализи и резултати. Дефиниран е прецизно предметът на изследванията – взаимоотношения-управляващи хотели- система за опазване на околната среда.

Очевидно, дисертационният труд има актуално значение и практическо приложение. Изследва задълбочено проблемите на управленческите механизми с цел опазване на околната среда от отрицателните последици от развитието на туристическата дейност. Тези процеси са в пряка взаимовръзка със социално-икономическото развитие на региона, предпоставка за утвърждаване на дестинация Боровец на международния и вътрешен туристически пазар.

III. Качества на научноизследователската и творческа работа на дисертантката

1. *Дисертационният труд на Ива Стойкова показва задълбочени теоретични познания по специалността – шифър 01.08.14 „География на рекреацията и туризма и способности за самостоятелни научни изследвания в областта на туризма”*

1.1. Авторката е използвала 198 научни и литературни източници /известни български и чуждестранни автори/, основно в областта на географските и природните науки. Същевременно, се вижда, че е задълбочено запозната с Директивите на Европейския парламент и Съвета на ЕС, основните материали на Световната организация по туризъм, на тема устойчиво развитие на туризма. Използва актуални статистически и икономически данни от достоверни източници; познава българското законодателство в областта на туризма, опазването на околната среда, регионалното развитие. Това ѝ дава възможност да ползва богата информация, в съответствие с поставените цели и задачи, предмет на научноизследователската работа в дисертационния труд.

1.2. Докторантката показва способности за самостоятелни научни изследвания, които биха могли да бъдат в полза на географската и туристическата науки по отношение на устойчивото развитие на туризма и управлението на хотелиерството в съответствие с изискванията за опазване, съхранение и развитие на околната среда:

1.2.1. *Обобщени са положителните практики за управление на околната среда като важен инструментариум за устойчиво развитие на хотелиерството. Правилно са отразени същността, особеностите и индикаторите за устойчивото развитие на околната среда във взаимодействие с хотелиерската индустрия в планинските региони, конкретно в к.к. Боровец. Направен е анализ на системите за опазване на околната среда – възникване, дефиниции, модел и основни действия за тяхното въвеждане. Представени са практическото приложение и предимствата от прилагане на системиза управление на туристическия сектор в съответствие с принципите за опазване на околната среда.*

Направен е анализ на системите за управление на околната среда в РБългария. Обърнато е внимание на ангажиментът на туристическите фирми по прилагането на тези системи в практиката, с цел спазване на основните изисквания.

2.2.2. Дисертантката обстойно анализира материално-техническата база и техническата инфраструктура на курортен комплекс Боровец.

Хронологически се обосновава историческото и настоящото развитие на туризма и хотелиерството в курортен комплекс Боровец. Направена е обективна оценка на туристическото предлагане на хотелиерски услуги в зависимост от качеството и стандарта на обектите и качеството на предлаганите услуги от страна на обслужващия персонал. Всички проучвания и анкети, отразени в таблиците и фигурите към дисертационния материал, са коректно отразени, с цел практическа реализация на авторовите предложения. Направен е анализ на състоянието на околната среда и геоекологичната обстановка в курортния комплекс, както и на инженерната /техническата инфраструктура/ -електро и топлоснабдяване, водоснабдяване и канализация, транспортните комуникации, съобщителната инфраструктура.

Отделено е сериозно място на решаването на геоекологичните проблеми на курорта. Потвърждава се, че значителна част от природната среда е видоизменена от стопанската и туристическа дейност в района. Налични са и все още нерешени проблеми, свързани с канализацията за отвеждане на фискалните води, замърсяване на въздуха от автомагистралите и др. Доказва се, че к.к. Боровец има необходимите екологични ресурси въздух, вода, климат, за развитие на целогодишен устойчив туризъм.

2. Положителен принос към дисертационния труд са резултатите от проучването - как управляващите хотели реализират на практика системите за управление на околната среда.

Основното в това направление е да се установят точните критерии и показатели за сегашното състояние, както и да се прогнозира бъдещите резултати следствие правилна организация и управление – устойчиво развитие на туристическата дейност на туризма.

2.1. Използвани са три основни въпросника за реализация на проучванията: от гледна точка на хотелиерския мениджмънт; потребителската нагласа при ползване на пакет услуги; реалното въздействие на хотелиерската дейност върху околната среда /Приложение №8;9;10 и 11 към дисертацията/. За оценка на анкетите са използвани скалата на Гутман и петстепенната скала на Ликърт.

2.2. Направено е обобщение на ползите от дейността на управляващите хотели по отношение политиката по опазване на околната среда: намаляване на разходите за консумация на вода, електричество и суровини; повишаване на мотивацията на обслужващия персонал и местното население; маркетингови предимства за повишаване на конкурентноспособността на хотелските обекти и увеличаване на посещаемостта от страна на туристите. Заключителната част от проучването е направена сред управителите на хотелите, резултатите показват тяхното положително становище за прилагане в практиката на системите на управление на околната среда.

- 2.3. Изключително полезно е проучването /анкетно/ за нагласата на туристите към системите за управление по опазване на околната среда. Преобладаващото мнение е положително. Обобщенията на мненията /фиг.23-стр. 136; фиг. 24 и 25 – стр.137/, показват високата загриженост по отношение на опазване на околната среда и съответно по-голямото желание за посещаемост на хотели, които полагат такива грижи.
- 2.4. Детайлно са анализирани отношенията туристи-местно население /неговото социално-икономическо състояние/ -Приложение №27, стр. 141.

IV. Теоретико-практически принос на дисертационния труд с оглед решаване на научноприложими проблеми, свързани с нуждите за развитие на туризма в к.к. Боровец и РБългария

Ива Стойкова е приложила три основни публикации, касаещи дисертационния труд. Участвала е в научни международни и български конференции и в други прояви по темата. Участва активно и в преподавателската дейност.

Практическият принос може да се обобщи в следното:

- Действителното приложение на системите за управление на околната среда в хотелския бизнес от мениджъри, туристи и местно население – основна предпоставка за утвърждаване курорта за целогодишно ползване от български и чуждестранни туристи;
- Прилагане на добрите практики на европейските страни по отношение на екологичното управление на хотелиерството;
- Популяризиране на проблемите и тяхното решаване чрез системите за управление на околната среда;
- Утвърждаване на „екологичен кодекс на поведение”, който да се спазва както от управляващите хотели, така и от туристите и местното население;
- Мястото, ролята и политиката на Държавата, местните власти и туристическите сдружения, за решаване на тези сериозни проблеми.

Някои неточности и пропуски

1. Технически грешки

- в съдържанието към дисертационния труд не са отбелязани използваната литература и приложенията към материала;
- не са посочени под черта в страниците ползваните автори и материали

2. Пропуски по същество

- Понятието „настанителна база” е неточно. По правилно е да се използва „хотелиерство” или „места за настаняване”.
- Смесват се понятията „околна” и „природна” среда. Околната среда е по-широко понятие и включва освен природата културно-историческите ресурси, социално-икономическите фактори, традициите и обичаите на местното население и др.
- Ползват се основно автори и научни трудове от средите на СУ. Моето мнение е, че има и други доказани научни дейци от УНСС, Икономически университет-Варна, ЮЗУ-Благоевград и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Ива Стефанова Стойкова на тема „Система за управление на околната среда в хотелите в курортен комплекс Боровец” отговаря на изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по научна специалност 01.08.14, „География на рекреацията на туризма. Предлагавам Ива Стойкова да бъде допусната до защита на дисертационния труд, както и да ѝ се присъди образователна и научна степен „доктор”.

Доц. Д-р Цветан Тончев

Софи, м.юни 2011 г.